

CYKL | Kino współczesne**GRUPA WIEKOWA | klasy 4-6 szkoły podstawowej**

ANALIZA PSYCHOLOGICZNA

opracowanie: Alicja Moderau

FILM | „Block 5”, reż. K. Dvornik

Film zaprasza nas do zapoznania się z mieszkańcami dzielnicy Block 5 w Lublanie: Almą, która niedawno wprowadziła się tam wraz z tatą, grupą nastoletnich skejtów, z którymi się zaprzyjaźnia, a także ich rodzinami i sąsiadami. W produkcji poznajemy historię walki o plac zabaw, ale również o bycie słyszany przez dorosłych. Działania zbuntowanych nastolatków stanowią próbę własnych sił w starciu z systemem, ale stają się również załącznikiem dbałości o potrzeby wszystkich mieszkańców. Tematyka filmu, muzyka w nim zawarta oraz narracja będą interesujące dla młodszych nastoletnich widzów.

TEMATY DO OMÓWIENIA

Przestrzeń dla wszystkich. Jak dbać o siebie nawzajem?**W poszukiwaniu przyjaciół – dla grupy zrobić wszystko****Być kobietą, być mężczyzną. Definiując siebie****Przestrzeń dla wszystkich. Jak dbać o siebie nawzajem?**

Akcja filmu rozgrywa się w Lublanie, w modernistycznej dzielnicy Block 5, zbudowanej jeszcze w czasach istnienia Jugosławii. Przestrzeń ta znana jest z osiedli z wielkiej płyty, zielonych podwórek i kultury młodzieżowej: skejtów jeżdżących na deskorolkach, gry na boiskach, graffiti. Stwarza ona miejsce przyjazne dla młodych, a zielone tereny odpowiadają na potrzeby mieszkańców starszych czy tych posiadających czworonożnych pupili. Jednak Block 5 przystosowany był do innych czasów i powoli przestaje przystawać do realiów współczesności. W związku z brakiem miejsc dla samochodów podjęta zostaje decyzja o zburzeniu skate parku i zastąpieniu go parkingiem. W samym środku tej sytuacji pojawia się Alma, nastolatka poszukująca zrozumienia i przyjaciół. Dziewczynka nadal przeżywa utratę mamy, która zginęła podczas pracy jako fotoreporterka i działaczka ekologiczna, realizując misję w Amazonii. Jej śmierć ma znaczący wpływ na dalsze losy córki: Alma przejęła ideały i zapał matki, co napędza ją do działania.

Świat współczesny staje się miejscem coraz bardziej różnorodnym. Umożliwia to „globalna wioska” internetowa, ale również migracje oraz otwieranie się na wszelkiego rodzaju zróżnicowanie i odmiennosc. Staramy się (przynajmniej na poziomie deklaracji) dostrzegać mniejszości, zarówno etniczne, religijne, jak i seksualne, tożsamościowe, społeczne czy kulturowe, a także osoby z niepełnosprawnościami. Poza akceptacją zachęcamy do rozumienia ich potrzeb oraz prób odpowiadania na nie, np. przez dostosowywanie przestrzeni. Coraz częściej można się spotkać z miejscami przyjaznymi sensorycznie, „cichymi godzinami” w marketach czy ułatwieniami dla osób komunikujących się alternatywnie. Oczywiście nadal jest wiele do zrobienia, by umożliwić pełny udział w przestrzeni publicznej osobom o różnorodnych wyzwaniach i wymaganiach. Tematem często podejmowanym w ostatnim czasie staje się brak adekwatnych miejsc rozrywki i kultury dla osób młodych.

Ważne wydaje się, by zachowywać uważność w ciągle zmieniającej się rzeczywistości i być na bieżąco w kontakcie z różnorodnymi potrzebami. Jest to ciekawy punkt wyjścia do rozmowy z młodymi widzami, nie tylko na temat wyzwań spotykających osoby z danej mniejszości, lecz także ich samych. Znajomość własnych potrzeb jest niezbędna, by móc podejmować kroki w celu ich zaspokajania i adekwatnego na nie odpowiadania.

Pytania:

Dlaczego zmiany w dzielnicy Block 5 miały swoje uzasadnienie? Na czyje potrzeby miały odpowiadać w pierwotnym założeniu, a czyje potrzeby pominięto? Jak postrzegacie własną przestrzeń, czego w niej brakuje? Co chcielibyście, by powstało w waszej najbliższej okolicy? Jak można dbać o przestrzeń, w której na co dzień przebywacie?

W poszukiwaniu przyjaciół – dla grupy zrobię wszystko

Okres nastoletni to silny zwrot w stronę grupy rówieśniczej, poszukuje się wówczas akceptacji, tożsamości i niezależności od rodziców. To zjawisko jest szeroko opisywane w psychologii rozwojowej i społecznej. Teoria rozwoju psychospołecznego Erika Eriksona wskazuje, że podstawowym zadaniem okresu adolescencji jest rozwiązanie konfliktu „tożsamość vs. rozproszenie ról”. Grupa rówieśnicza odgrywa tu kluczową rolę w kształtowaniu tożsamości – młody człowiek testuje różne role, wartości i style zachowań, często przyjmując postawy grupy. Brak akceptacji przez rówieśników może skutkować kryzysem tożsamości, poczuciem osamotnienia lub brakiem przynależności. Nie dziwi więc, że Alma mimo dokuczliwych i nieprzyjemnych zachowań kolegów z osiedla nadal próbuje dołączyć do ich paczki. Młodzi skejci utożsamiają się ze swoją pasją na tyle, że są w stanie poświęcić naprawdę wiele w obronie związanej z nią „miejscówki”. Każdy z członków grupy pokłada nieadekwatną wiarę w swoje siły i możliwości, stając w obronie ważnych dla siebie idei. Ich działania są pełne zapamiętałości i brawury, do tego stopnia, że skutkują wypadkiem jednego z chłopców. Mimo że nastolatki są już na progu dorosłości, nadal często podejmują zachowania ryzykowne i nieprzemyślane. Dzieje się tak z powodu nierównomiernego rozwoju struktur mózgowych, szczególnie wcześniejszego dojrzewania układu limbicznego (emocji i nagrody) w porównaniu do kory przedczołowej, która odpowiada za planowanie, kontrolę impulsów i ocenę ryzyka. Teoria rozwoju moralnego Lawrence’a Kohlberga poszerza tę perspektywę neurobiologiczną. W okresie dojrzewania większość młodych ludzi znajduje się na poziomie moralności konwencjonalnej, czyli takim, na którym moralność oparta jest na przestrzeganiu norm społecznych, akceptacji otoczenia i uznaniu przez grupę. Młodszy nastolatek zachowuje się zgodnie z oczekiwaniami kolegów, aby być postrzeganym jako lojalny, akceptowany, „fajny”. Dobro i zło są oceniane na podstawie relacji interpersonalnych, czyli tego, co inni pomyślą lub powiedzą. Nieco później następuje rozwój w stronę zachowania podporządkowanego danym zasadom społecznym – w przypadku starszej młodzieży często są to normy wyznaczone przez paczkę lub subkulturę. Mogą one współgrać lub stać w sprzeczności z tymi wyniesionymi z domu, postrzeganymi jako akceptowalne przez rodzinę lub szkołę. W takiej sytuacji znajduje się bohaterka, która pozostając zainspirowana działaniami mamy, chce być aktywistką, pragnie zmienić nieprzyjazną rzeczywistość, ale jednocześnie czuje, że podejmowane przez nią próby przynoszą zgoła inny

od zamierzonego efekt. Oddalając się od taty, któremu trudno towarzyszyć w dojrzewaniu córki, poszukuje innych autorytetów i w ich stronę się zwraca. Ważne, by dorośli pozwalali młodym ludziom na eksplorowanie, ale jednak byli dostępni dla nich w chwilach słabości – tak jak stało się to w finałowej scenie „Błoku 5”. Daje to pewność, że w przypadku poniesienia porażki lub popełnienia błędu przez nastolatka będzie on nadal mógł wrócić do domu, poprosić o pomoc i wsparcie. Jest to najlepszy sposób na minimalizowanie ryzyka podejmowanego przez młodych ludzi testujących granice swoje oraz innych.

Pytania:

Dlaczego Alma, mimo bycia źle traktowaną przez kolegów z osiedla, nadal chciała przyłączyć się do ich paczki? Dlaczego posiadanie przyjaciół, bycie w grupie jest tak istotne? Dlaczego paczka nie zastanawia się, czy jej działania nie są zbyt niebezpieczne, zanim dochodzi do wypadku? Co pozwala nastolatkom osiągnąć ostatecznie sukces w walce z budowlańcami?

Być kobietą, być mężczyzną. Definiując siebie

Nastolatek poszukuje siebie na wielu płaszczyznach. Zmiany zachodzące w nim ze względu zarówno na rozwój fizyczny, emocjonalny, jak i społeczny wymuszają poszerzanie, a czasem redefiniowanie pojęcia własnej tożsamości płciowej. Współczesna rzeczywistość pozwala na poszerzone i pogłębione poszukiwania w tym zakresie, oferując jeszcze niedawno nieznane podejścia do płci (jak np. niebinarność). Ale nawet jeśli nastolatek czy nastolatka definiują siebie w zakresie podstawowego binarnego podziału, to to, co ta definicja obejmuje, nie jest już tak proste do określenia.

Normy i standardy oferowane przez poprzednie pokolenia szybko ulegają przeterminowaniu, a wyznaczanie nowych ścieżek wymaga odwagi i wytrwałości. Przykładowo, temat pozbywania się (lub nie) owłosienia – można zapytać, czy warto golić nogi, skoro jest to zabieg niewygodny, kosztowny i niejako oczekiwany tylko od jednej z płci. A może jest to decyzja osobista, podejmowana w kontekście własnych upodobań i higieny? Czy należy uwzględniać tu zdanie ewentualnego partnera? Tak, wydawałoby się, błahy problem może dostarczać nastolatce niemałych trudności. Podobnie w zakresie makijażu czy malowania paznokci, i tutaj większe dylematy przeżywać mogą młodzi mężczyźni. Wielu wniosków na temat tego, jak wyglądać może bycie kobietą lub mężczyzną, dostarcza obserwacja własnego rodzica. W przypadku Almy nieobecny ojciec wydaje się niewystarczającym wzorcem dla córki. Kiedy mierzy się ona z menstruacją, wsparcie okazuje jej mama koleżanki Luny. To u niej w toalecie bohaterka przygląda się atrybutom kobiecości – szminkom, perfumom, kosmetykom do makijażu. Znalezienie własnego pojmowania płci wymaga poszukiwań, odrzucania tego, co nie pasuje, i przyjmowania tego, co zgrywa się z własną budującą się tożsamością. Czasem równie istotne jest to, co negowane, jak i to, co przyjmowane. Film może prowadzić do namysłu nad budowaniem własnej definicji płci.

Pytania:

Co sprawiło, że Alma skorzystała z pomocy mamy Luny? Jak czuła się u niej w domu? Co to znaczy być kobietą, być mężczyzną? Co to znaczyło dla bohaterów, a co znaczy dla ciebie?